

насилля та інших елементів мобінгу, не залежно від того, настали фактичні наслідки чи ні, тобто конструюються формальний склад злочину. Як видається, такий підхід є не до кінця виправданим. Навряд чи просте (хоч і систематичне) порушення прав працівника може вважатись суспільно-небезпечним діянням. Очевидно, тут радше мова має йти виключно про суспільну шкідливість. І лише за наявності певних обтяжуючих обставин (в першу чергу, настання відповідних наслідків або вчинення діяння спеціальним суб'єктом) зазначене діяння може повною мірою вважатись злочинним.

До того ж, виходячи із розташування ст. 172 КК України у структурі кодексу, остання не може повною мірою врегулювати всі питання, пов'язані з криміналізацією мобінгу, у зв'язку з чим, для повноцінної кваліфікації діяння часто вимагатиме доволі складних конструкцій.

Не претендуючи на істину в останній інстанції, можемо запропонувати два варіанти вирішення ситуації. Одним із варіантів пропонуємо доповнити розділ V Особливої частини самостійною статтею, перша частина якої передбачала б кримінальну відповідальність за порушення прав працівника шляхом застосування психологічного насилля або інших елементів мобінгу, якщо ці дії спричинили тяжкі наслідки або вчинені службовою особою, а друга – якщо ці дії спричинили особливо тяжкі наслідки.

Ще одним з варіантів вирішення ситуації вбачається доповнення ст. 67 КК України «Обставини, які обтяжують покарання» пунктом «вчинення злочину з застосуванням систематичного психологічного притиснення працівника з боку працедавця або інших працівників (мобінгу)».

1. Kuć M. *Wiktymologia*. – Warszawa: Wydawnictwo C.H.Beck, 2000. – 175 s.

2. Ларченко Н. Моббинг или психологическое насилие в трудовом коллективе. – Волгоград: Волгоградский областной центр медицинской профилактики, 2015. – 25 с.

3. Чередніченко Н. Моббінг і буллінг у трудовому процесі // *Право і безпека*. – 2012ю – №5. – С. 283-286.

4. Порівняльна таблиця до проекту Закону України про внесення змін до деяких Законів України (щодо запобігання мобінгу) від 25 липня 2017 р. // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62371

Миرونюк Роман Вікторович
д.ю.н., проф., професор кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗА НОВИМ КОДЕКСОМ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

Правові відносини, що виникають з приводу притягнення поліцейськими фізичних осіб за до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення урегульовані Кодексом України про адміністративні

правопорушення (далі КУпАП) [1], та частково Законом України «Про Національну поліцію» (далі – Законом) [2].

Справи щодо дій, рішень чи бездіяльності поліцейських щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності є одними з найчисельнішими в діяльності адміністративних судів.

Юрисдикція адміністративного суду щодо розгляду даної категорії справ на сьогодні чітко визначена в КАСУ. З набуттям чинності Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» фактично було запроваджено нову редакцію КАСУ, і вищезгадана категорія справ, у відповідності до ч. 1 ст. 20 віднесена до юрисдикції місцевих загальних адміністративних судів, зокрема зазначено, що «місцевим загальним судам як адміністративним судам підсудні адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності» [3].

Як в попередній редакції КАСУ, так і у діючому КАСУ, у статті Стаття 286 «Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності» визначено лише окремі формально-процесуальні моменти провадження у справах за адміністративними позовами про визнання незаконним рішення поліцейського про притягнення особи до адміністративної відповідальності. Визначити ж процесуальні особливості судового розгляду даної категорії адміністративних справ, порушених на підставі публічно-правового спору щодо незаконності рішення поліцейського про притягнення особи до адміністративної відповідальності можливо з урахуванням аналізу практики діяльності судів по розгляду даної категорії справ, вад такої діяльності та науково обґрунтованих алгоритмів діяльності суду, шляхом комплексного та системного дослідження як КАСУ, КУпАП та Закону України «Про Національну поліцію», що важко зробити в межах тез доповіді і потребує детального дослідження. Разом тим окремі нові положення законодавства щодо судового розгляду даної категорії справ, доцільно навести нижче.

Так, п. 3 ч. 1 ст. 288 КУпАП визначено, що постанову іншого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, постанову по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі – у вищестоящий орган (вищестоящий посадовій особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими цим Кодексом.

Відповідно до ст. 289 КУпАП скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови, а щодо постанов по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, – протягом десяти днів з дня вручення такої постанови. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадо-

вою особою), правомочним розглядати скаргу.

Статтею 288 КУпАП передбачено, що особа, яка оскаржила постанову у справі про адміністративне правопорушення, звільняється від сплати судового збору. Крім цього, Пленум Вищого адміністративного суду України оприлюднив постанову від 23.01.2015 року №2 “Про практику застосування адміністративними судами положень Закону України від 8 липня 2011 року № 3674-VI “Про судовий збір” в якій зазначив, що за подання до суду адміністративного позову про скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення, якщо особу притягнуто до адміністративної відповідальності та накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу, судовий збір не сплачується.

При вирішенні питання про судовий збір у даній категорії справ слід врахувати два аспекти – рівність сторін і «кримінальний» характер правопорушення у розумінні гарантій статті 6 ЄКПЛ. Відповідно до частини першої статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України, (далі – ЄКПЛ) та практику Європейського суду з прав людини як джерело права. Відповідно до частини другої статті у КАСУ суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського суду з прав людини. Враховуючи практику Європейського суду з прав людини (зокрема, *mutatis mutandis* рішення у справі *ÖZTÜRK v. GERMANY* від 21 лютого 1984 року, пункт 53), справи про адміністративні правопорушення даної категорії, враховуючи, зокрема, розмір та характер стягнень, для цілей статті 6 ЄКПЛ належать до справ із обвинуваченням у вчиненні кримінального правопорушення [4]. Відтак, на дану категорію справ поширюються гарантії статті 6 ЄКПЛ. Відтак, на всі стадії оскарження у судах постанов у справах даної категорії на позивачів (осіб, яких притягнуто до адміністративної відповідальності) поширюються всі гарантії статті 6 ЄКПЛ. Вирішуючи питання про звільнення від сплати судового збору у даній категорії справ, слід застосувати аналогію закону, за якою судові рішення у справах про притягнення до кримінальної відповідальності оскаржуються без необхідності сплати судового збору та аналогію права з огляду на практику Європейського суду з прав людини. Також, слід виходити з принципу верховенства права – оскарження притягнення до відповідальності має бути безкоштовним. При цьому безкоштовним такий процес має бути для всіх сторін справи задля недопущення порушення принципу рівності сторін. Відтак, слід зробити висновок, що судовий збір у даній категорії справ не сплачується ні за подачу позовної заяви, ні апеляційної, ні касаційної, ні про перегляд, незалежно від того, яка сторона справи подає заяву.

В статті 12 нового КАСУ «Форми адміністративного судочинства» закріплено норму відповідно до якої «адміністративне судочинство здійснюється за правилами, передбаченими цим Кодексом, у порядку позовного провадження (загального або спрощеного)». Аналіз даної норми дає можливість стверджувати, що провадження щодо оскарження дій, рішень чи бездіяльності поліцейських щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності може здійс-

нюватись в порядку спрощеного позовного провадження, яке призначене для розгляду справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи, що є абсолютно доцільним з огляду на дану категорію справ та завантаженість судів.

При цьому, у відповідності до ч. 3 ст. 257 КАСУ, при вирішенні питання про розгляд справи за правилами спрощеного провадження суд враховує: 1) значення справи для сторін; 2) обраний позивачем спосіб захисту; 3) категорію та складність справи; 4) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначати експертизу, викликати свідків тощо; 5) кількість сторін та інших учасників справи; 6) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес; 7) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження.

Нижче, з урахуванням аналізу новел КАСУ можна визначити певні правила спрощеного судового провадження щодо оскарження дій, рішень чи бездіяльності поліцейських щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності, а саме:

1) адміністративна справа з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності вирішується місцевими загальними судами як адміністративними судами протягом десяти днів з дня відкриття провадження у справі;

2) позовну заяву щодо оскарження рішень суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності може бути подано протягом десяти днів з дня ухвалення відповідного рішення (постанови), а щодо рішень (постанов) по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, – протягом десяти днів з дня вручення такого рішення (постанови);

3) розгляд справи по суті за правилами спрощеного позовного провадження починається з відкриття першого судового засідання, підготовче засідання при розгляді справи за правилами спрощеного позовного провадження не проводиться;

4) суд розглядає справу в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами, за відсутності клопотання будь-якої зі сторін про інше; за клопотанням однієї із сторін або з власної ініціативи суду розгляд справи проводиться в судовому засіданні з повідомленням (викликом) сторін;

5) при розгляді справи за правилами спрощеного позовного провадження суд досліджує докази і письмові пояснення, викладені у заявах по суті справи, а у випадку розгляду справи з повідомленням (викликом) учасників справи – також заслуховує їхні усні пояснення, судові дебати не проводяться;

6) за наслідками розгляду справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності місцевий загальний суд як адміністративний має право: 1) залишити рішення суб'єкта владних повноважень без змін, а позовну заяву без задоволення; 2) скасувати рішення суб'єкта владних повноважень і надіслати

справу на новий розгляд до компетентного органу (посадової особи); 3) скасувати рішення суб'єкта владних повноважень і закрити справу про адміністративне правопорушення; 4) змінити захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено;

7) апеляційні скарги на судові рішення у справах, визначених цією статтею, можуть бути подані протягом десяти днів з дня його проголошення;

8) суд апеляційної інстанції розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку апеляційного оскарження з повідомленням учасників справ;

9) якщо за наслідками апеляційного перегляду суд апеляційної інстанції змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, таке стягнення не може бути посилено.

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 07.12.1984 р., № 8073-Х // ВВР УРСР. – 1984. – № 51. – С. 1122.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VII // Відомості Верховної Ради України офіційне видання від 09.10.2015. 2015 р., / № 40-41 /, стор. 1970, ст. 379.

3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII // Відомості Верховної Ради України офіційне видання від 01.12.2017 — 2017 р., № 48, стор. 5, стаття 436.

4. Руководство по статье 6 Конвенции. Право на справедливое судебное разбирательство (уголовно-правовой аспект). – Страсбург: Совет Европы, Европейский суд по правам человека, 2014 – 72 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_RUS.pdf.

Митрофанов Ігор Іванович,
д.ю.н., доц., професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОБОВ'ЯЗОК НЕ ВЧИНЯТИ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: ПОРЯДОК УСТАНОВЛЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ

Фактичні обставини (події, дії, стани), з якими норма права пов'язує юридичні наслідки, слід вивчати в тісному зв'язку з цією нормою права. Крім того, реалізувати, наприклад, засоби кримінальної відповідальності без норми кримінального права неможливо, оскільки обсяг і засіб цієї відповідальності передбачені вказаною нормою, яка й слугує її підставою. При цьому в санкції норми Особливої частини Кримінального кодексу (далі – КК) України закріплюються лише види покарання, а всі інші кримінально-правові засоби впливу передбачені в нормах Загальної частини КК України.

Норма Особливої частини КК України за змістом закріплює кримінально-правовий норматив – обов'язок не вчиняти діяння, нею передбачене. За функціональним призначенням вона виконує запобіжну та відновлювальну функції. Так, норма кримінального права встановлює добровільне виконання обов'язку